

esszé

„A SZÍNHÁZ AZ EMLÉKEZET MŰVÉSZETE” – JUAN MAYORGA MUNKÁSSÁGA

#Katona Eszter

#Juan Mayorga

#spanyol irodalom

#spanyol dráma

#spanyol nyelv

Katona Eszter (1976) | 2021. 04. 22. | olvasási idő: 9 perc | megosztás | o |

Holnap Magyarországra érkezik a legismertebb spanyol drámaíró, Juan Mayorga. Katona Eszter pályaképe.

Juan Mayorga a mai spanyol drámairodalom legismertebb és legelismertebb alkotója. Az 56 éves drámaíró életműve közel negyven színművet ölel fel, darabjait több nyelvre lefordították már és a világ számos színpadán játsszák.

Mayorga irodalom és színház iránti érdeklődése már gyermekkorában jelentkezett, amikor édesapja különböző könyvekből olvasott fel. „Az otthonunkat szavak töltötték meg” – emlékszik vissza Mayorga korai éveire. Kamaszkorában prózát és verset írt, majd két meghatározó színházi élmény hatására tizenhat évesen döntött a drámaírás mellett. Az egyik előadás *Az élet álom* (Calderón) volt José Luis Gómez rendezésében és főszereplésével, míg a másik a *Doña Rosita, avagy a virágnyelv* (García Lorca), Jorge Lavelli rendezésében, Nuria Esperttel a címszerepben.

Mayorga drámaírói pályája nem hagyományos módon indult: matematikából és filozófiából diplomázott 1988-ban, majd Walter Benjamin történelemfilozófiájából doktorált. Évekig tanított matematikát, 2016-ban pedig – már elismert drámaíróként – a Spanyol Királyi Matematikai Társaság tiszteletbeli tagjának választotta. Mayorga számára a matematika és a filozófia szoros kapcsolatban van a színházzal: előbbi precizitása, egzakttsága és szintézisre való törekvése miatt, míg utóbbi állandó kérdésfelvetései és válaszkeresése révén állítható párhuzamba a drámaírással.

Mayorga 1989-ben fordult a drámaírás felé a spanyol polgárháború és a köztársasági emigráció kudarcát boncolgató *Hét jó ember* (*Siete hombres buenos*) című darabbal. Mayorga ezzel a spanyol drámairodalom egyik fontos irányzatához, a polgárháború és a

Franco-diktatúra traumáit feldolgozó történelmi emlékezet színházához csatlakozott ezzel a művel, amelyben nemcsak a hatalomért folytatott harc és a nagy eszmék tömegekre gyakorolt manipulatív hatását mutatja be, de a köztársasági múlt emlékezeti pluralitására is rávilágít. A Marqués de Bradomín-díj ellenére a darabot – tudomásom szerint – a mai napig nem mutatták be, aminek okát Mayorga később abban kereste, hogy debütáló munkáját inkább regényíróként gondolkodva alkotta meg, valamint hogy kortársaival ellentétben ő nem a színház, hanem a tudomány felől érkezett a drámaírás világába.

A '90-es évektől kezdve Mayorga minden évben jelentkezett új darabbal, s ezeket a szakma számos díjjal jutalmazta. Kapott Calderón- (1992), Borne- (1998), Max- (2006, 2008, 2009, 2013), Nemzeti- (2007), Valle Inclán- (2008), a Ceres és La Barraca-díjat (2013), és a legjobb dráma díját (Premio Nacional de Literatura Dramática, 2016) valamint az Európai Unió rangos jutalmát is elnyerte (XV. Europe Theatre Prize, 2016).

A díjakon túl azonban figyelemre méltó az is, hogy Mayorga munkássága már harminc nyelven olvasható, s darabjait Párizstól New Yorkig, Kolozsvártól Montevideóig világszerte játsszák.

Az írás mellett Mayorga külföldi (Euripidész, Shakespeare, Lessing, Büchner, Ibsen, Csehov, Dosztojevszkij, Kafka, Dürrenmatt) és spanyol (Lope de Vega, Calderón, Zorrilla, Valle-Inclán) klasszikusokat adaptál színpadra. 2011-ben megalapította a La Loca de la Casa- társulatot, amellyel rendezőként is debütált 2012-ben, és több saját művét is bemutatta. Az utóbbi években Mayorga a tanítással, a fiatal generáció képzésével is foglalkozik: 2014 óta a madridi III. Károly Egyetemen a Színpadi Művészetek Tanszéket vezeti.

Nemcsak a közönség és a színházi szakma, de a tudományos élet is elismeri Mayorga munkásságát: 2018 áprilisában a Spanyol Akadémia tagjává választották, ahol a drámaíró 2019. május 19-én tartotta meg székfoglaló beszédét *Csend (Silencio)* címmel.^[1]

Juan Mayorga műveit a realista vonulaton belül az eszmék színházához sorolhatjuk, ám életműve ezen belül is igen változatos. Nem idegen tőle a költői színház, a dokumentarista dráma vagy a satíra sem, s egyaránt megtalálhatók nála a hagyományos és a kísérleti színházra jellemző jegyek. A változatosság ellenére egy dolog mégis közös a madridi drámaíró színpadi munkáiban: a társadalmi és politikai témák melletti elköteleződés.

Mayorga a színházat politikai művészetnek tartja, hiszen, ahogy az *El teatro es un arte político (A színház politikai művészet)* című írásában is megfogalmazza: „lehetetlen színházat csinálni anélkül, hogy politizálnánk”.^[2] A politika alatt azonban nem pártpolitikát, vagy a hatalomért folytatott küzdelmet, hanem a szó eredeti, görög jelentését érti. Jóllehet „egyetlen dráma sem változtathatja meg a világot, azonban minden színdarab képes arra, hogy felébressze vagy lerombolja a lelkiismeretet; hogy nagygyá vagy jelentéktelenné tegye az életet”^[3] – írja.

Mayorga drámái a jelenünkhöz, illetve a múlt század történelméhez kapcsolódó társadalmi, politikai és erkölcsi kérdéseket járnak körül. Többek között foglalkoznak a bevándorlás és az

idegengyűlölet (*Animales nocturnos / Éjszakai állatok*), a pederasztia (*Hamelín / Hameln*), a diktatúra és az értelmiség kapcsolata (*Cartas de amor a Stalin / Szerelmeslevelek Sztálinhoz*) vagy a náci genocídium (*Himmelweg (Camino del cielo) / Himmelweg (Égi út)*) problémakörével. Gyakran alkalmazza az animalizáció technikáját, azaz állatszereplőkkel jelenít meg emberi problémákat. Erre példa az *Últimas palabras de Copito de Nieve (Hópihe utolsó szavai)*, amelyben a barcelonai állatkert 2003-ban elpusztult híres albínó gorillája beszélget Montaigne-nyel a halálról. A *La paz perpetua (Az örök béke)*, Immanuel Kant híres művével megegyező című drámában három kutya elmélkedik arról, hogy a terrorizmus elleni harcban szabad-e a kínzást alkalmazni, ha az ártatlanok életének a védelméről van szó. A *La tortuga de Darwin (Darwin teknőse)* című műben pedig a 2006-ban, 175 éves korában elpusztult híres teknős a tizenkilencedik századi Londonból indulva a huszadik század végi Berlinbe jut el, és utazásai során szemtanúja lesz az európai történelem sorsfordító eseményeinek.

„Nem maradhatunk csöndben, mert van emlékezetünk. A színház az emlékezet művésze” – írja Mayorga a korábban már említett esszéjében. Éppen ezért a történelmi események és személyek gyakran szolgálnak művei kiindulópontjaként: markáns érdeklődést mutat a huszadik század mitikus alakjai (Jacqueline Kennedy, Onassis, Stan és Pan, Bulgakov, Sztálin, Borges), valamint a háborús és politikai témák (a világháború és a náciizmus, a spanyol polgárháború, a sztálinizmus) iránt.

A magyar közönség csupán egy Mayorga-drámával, az *Éjszakai állatok (Animales nocturnos)* című darabbal találkozhatott eddig. [4] Nyomtatásban is csupán három színműve és két rövidszínházi szövege jelent meg magyarul: a *Szerelmeslevelek Sztálinhoz* [5] 2010-ben, a *Reykjavík* [6] és *A leégett kert* [7] 2019-ben; a két rövid művet – *Igazságosság* [8] és *Forgalmi rend* [9] címmel – pedig a Szegedi Tudományegyetem Hispanisztika Tanszékének a diákfolyóirata, a *Homo Hispanisticus* 2017-es száma adta közre.

*

Jegyzetek:

[1] Juan Mayorga: *Silencio*. Discurso leído el día 19 de mayo de 2019 en su recepción pública ante la Real Academia Española. Akadémiai székfoglaló beszéd. Madrid, RAE, 2019. Letölthető: https://www.rae.es/sites/default/files/Discurso_ingreso_Mayorga.pdf (utolsó letöltés: 2021-04-01).

[2] Juan Mayorga: *El teatro es un arte político. Manifiesto alternativo escrito por Juan Mayorga y leído el día 27 de marzo de 2003*. In: Mariano de Paco: „Juan Mayorga: Teatro, historia y compromiso”. *Monteagudo* 11 (2006). 59–60.

[3] Juan Mayorga: „Ni una palabra más”. In: Oliva, César (ed.). *El teatro español ante el siglo XXI*. Madrid: Sociedad Estatal Nuevo Milenio, 2002. 287.

[4] A művet 2010-ben Miskolcon mutatták be, Harsányi Attila rendezésében, Horváth Eija

Faller és Duró Gábor fordításában.

[5] Juan Mayorga: *Szerelmeslevelek Sztálinhoz*. [*Cartas de amor a Stalin*]. Fordította Scholz László. Budapest, L'Harmattan, 2010.

[6] Juan Mayorga: *Reykjavík*. [*Reikiavik*]. Fordította Scholz László. In: *Tetemre festés. Kortárs spanyol drámák*. Budapest, Napkút, 2019. 317–370.

[7] Juan Mayorga: *A leégett kert*. [*El jardín quemado*]. Fordította Katona Eszter. In: *Az emlékezet színháza*. Szeged, JatePress, 2019. 145–186.

[8] Juan Mayorga: *Igazságosság*. [*Justicia*]. Fordította Gazsi Luca. *Homo Hispanicus*, 2017, 50–51. Letölthető: <http://hispanisztikaszeged.hu/wp-content/uploads/2018/03/HH2017.pdf> (utolsó letöltés: 2021-04-07).

[9] Juan Mayorga: *Forgalmi rend* [*Sentido de calle*]. Fordította Gazsi Luca. *Homo Hispanicus*, 2017, 48–49. Letölthető: <http://hispanisztikaszeged.hu/wp-content/uploads/2018/03/HH2017.pdf> (utolsó letöltés: 2021-04-07).